

AFRIKA

Spremno besedilo k zbirki diapozitivov

A F R I K A

Spremno besedilo k zbirki diapozitivov

Ljubljana, 1997

Učni pripomoček je pripravila skupina Ljubljanskega geografskega društva

Avtorji fotografij: Matej Gabrovec, Darko Bencik, Bojan Brecelj, Mitja Bricelj, Drago Kladnik, Janin Klemenčič, Janin Mihevc, Milan Orožen Adamič, Jurij Senegačnik, Mirsad Skorupan, Andrej Strmecki, Roman Šimec, Miran Šubelj Sagmeister, Metod Vojvoda.

Avtorji spremnega besedila: Drago Balajc, Matej Gabrovec, Drago Kladnik, Milan Orožen Adamič, Jurij Senegačnik, Marjeta Vidmar.

Strokovna recenzija: Karmen Cunder, Branka Gabrenja - Müller, Ludvik Mihelič, Dr. Metod Vojvoda.

Lektorirala: Vita Žerjal Pavlin.

Oblikovanje in tehnična ureditev: člani Ljubljanskega geografskega društva.

Strokovni svet Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje je na seji dne 9.1.1997 s sklepom št. 601-7/97 potrdil zbirko diapozitivov Afrika kot učno sredstvo za pouk zemljepisa v osnovni in pouk geografije v srednji šoli za 5 šolskih let.

Učno sredstvo je finančno podprlo Ministrstvo za šolstvo in šport RS

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

913(6)(084.12)

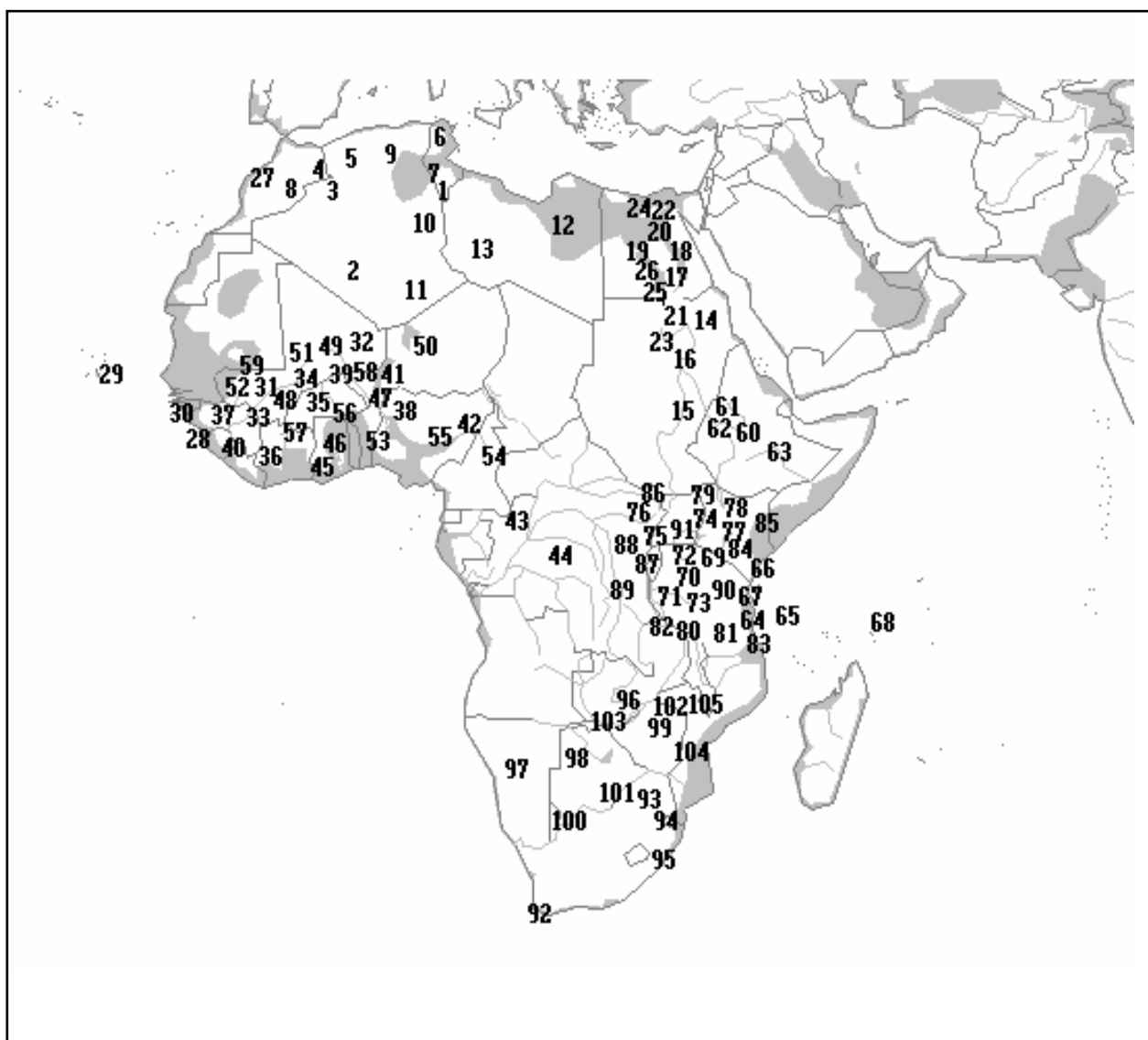
AFRIKA [Projekcijsko gradivo] / učni pripomoček je pripravila skupina Ljubljanskega geografskega društva; avtorji fotografij Matej Gabrovec ... [et al.]. - Ljubljana : Ljubljansko geografsko društvo, 1997

- - Afrika / spremno besedilo k zbirki diapozitivov /
[avtorji spremnega besedila Drago Balajc ... et al.]

ISBN 961-6050-02-x

1. Gabrovec, Matej 2. Balajc, Drago
65280256

Položaj obravnanih diapozitivov

1. Novo in staro naselje v tunizijskem delu Sahare

V Sahari in njenem obrobju se nahaja vrsta različnih oaz. Ločimo obalne, nižinske in gorske oaze. Na sliki vidimo oazo Chebika, ob kateri je nastalo puščavsko naselje. Na dvignjeni legi v ospredju slike vidimo staro naselje, ki ga je pred nekaj leti uničilo deževje. Naj se sliši še tako paradoksalno, vendar so veliko število teh puščavskih naselij uničile ravno velike količine padavin. Dobesedno raztopile so iz blata zgrajene strehe in prebivalstvo je nameravalo zapustiti kraj. Ker je v interesu tunizijske države, da tudi ta slabše razvita in zelo redko poseljena območja v srednjem in južnem delu države ohrani poseljena, so jim zgradili novo naselje, ki ga vidimo v ozadju slike na desni. Zanj so tipične kvadratne zgradbe z ravnimi strehami.

2. Oaza v Alžiriji

Alžirija je po površini največja od magrebskih držav. Za sredozemsko obalo se začenjajo rodovitna podolja, kjer je skoncentrirana večina prebivalstva. V smeri proti jugu se nadaljuje gorovje Atlas, južno od njega pa se začinja največji puščavski del Alžirije. V njem se nahajajo številne oaze, v katerih pa živi relativno zelo majhen delež prebivalstva celotne države. V ospredju slike vidimo neposeljeni, to je kmetijski del oaze. Številne palme (največ dateljnovih) opravljajo več nalog. Z zadrževanjem vetra in senčenjem tal zmanjšujejo izsuševanje prsti. Pod njimi je razpreden namakalni sistem, ki namaka obdelovalno zemljišče, razdeljeno v številne "parcele". Pod palmami tako vidimo številna vodna korita, ki parcele ločujejo. V ozadju ob vznožju vzpetine je puščavsko naselje. Palme so za domačine vsestransko uporabno drevo, saj uporabljajo tudi njihov les in listje. Na parcelah gojijo žita, zelenjavo in deteljo.

3. Gorska oaza

Gorska oaza je nastala na vršaju majhne reke, ki se prebija skozi puščavsko pogorje. Kmetijska izraba v tej oazi ni posebej intenzivna, saj ni moč opaziti tako urejenega namakalnega sistema kot pri prejšnjem primeru. Starodavno naselje saharskih prebivalcev je umaknjeno na pobočja obdajajočega mizastega hriba, kjer je varno pred morebitnimi poplavami na eni strani, obenem pa je še vedno blizu vodnega vira in je kolikor toliko zaščiteno pred vetrovi.

4. Kmetijstvo v Atlaškem pogorju

Atlas je afriško gorovje, ki prejema zelo različno količino padavin. V zvezi s tem lahko v njegovem predgorju govorimo o različnih tipih kmetijstva oziroma o različnih kombinacijah poljedelstva in živinoreje. Na sliki vidimo tipično severnoafriško naselje z ravnimi strehami. Sušno poljedelstvo je usmerjeno v ekstenzivno pridelovanje žitaric z majhnimi donosi, med posameznimi hišami pa vidimo oljke. Oljke v tem primeru služijo zgolj kot dopolnilo kmetijski dejavnosti. Vaščanom dajejo senco in jih ščitijo pred vetrom. V ospredju je prostor za mlačvo, kjer skladiščijo slamo na prostem.

5. Gozdni Atlas

Gozdni Atlas predstavlja tisti del gorovja Atlas, kjer je zaradi večje količine padavin tudi nekaj gozda. Gozdne površine se nahajajo praviloma v bolj vzpetem svetu, kjer mikroklimatske razmere omogočajo večjo vlažnost. Ob reki vidimo na levi strani namakalne površine, ki so namenjene mešanim kulturam. Poljedelstvo se na tem območju kombinira z živinorejo. O tem nam priča živina (govedo in drobnica), ki se pase na travnih površinah ob reki.

6. Oljčni nasadi v Tuniziji

V Tuniziji uspeva po nekaterih ocenah okrog 50 milijonov oljčnih dreves. Na posameznega prebivalca tako pride več kot pet oljk. Od razglasitve neodvisnosti leta 1956 so posadili na milijone dreves, ki se raztezajo desetine kilometrov daleč v pravilnih nizih. To je eden od načinov, s katerimi skuša tunizijska država zadržati širjenje puščave proti severu. Največ oljk je v srednje tunizijski pokrajini Sahel, ki pa je ne smemo zamenjevati z istoimenskim pasom, ki se vleče južno od Sahare čez celo Afriko. Tunizija se je bila prisiljena usmerjati v kmetijstvo, saj v nasprotju s svojima sosedama nima na voljo veliko energijskih virov.

7. Rudnik fosfatov v Tuniziji

Tunizija ni posebno bogata z rudnimi bogastvi. Še najpomembnejši so fosfati, ki jih kopljejo predvsem na območju Gafse. Kljub temu, da so Tunizijo glede izvoza fosfatov prehiteli nekatere druge države, predstavljajo fosfati še danes eno najpomembnejših izvoznih dobrin. Rudarstvo kljub pomenu te dejavnosti zaposluje zelo majhen delež prebivalstva.

8. Vaška tržnica v Maroku

Orientalni bazar je ena od prvin življenja, ki daje arabskim državam še posebej izrazit pečat. Afriška mesta so danes že preplavili industrijski izdelki, ki izvirajo večinoma iz razvitejših držav, na vasi pa je življenje v marsičem ostalo takšno kot nekoč. Na vaški tržnici lahko tako srečamo prodajalce, ki ponujajo blago za manj zahtevne kupce. Izbor artiklov se ni bistveno spremenil že stoletja. Tu lahko kupimo predvsem številne rokodelske izdelke, namenjene skromnemu življenju v preprostih bivališčih. Večinoma gre za preproge iz palmovih listov in volne, keramične predmete (različne posode za vodo), pletene izdelke in izdelke iz usnja.

9. Prodajalec vode v Maroku

Največja dobrina v puščavskih državah je voda. Voda je osnova vsega življenja in s tem tudi človekove poselitve in vseh njegovih dejavnosti. Čeprav kvalitetna pitna voda tudi v razvitih državah postaja čedalje pomembnejša dobrina, pa se v puščavskem svetu s tem problemom srečujejo že od nekdaj. Zato je povsem razumljivo, da se nekateri domačini preživljajo s prodajo vode ob najrazličnejših priložnostih. Cena te vode je za tamkajšnje razmere običajno kar velika, kar je samo dodatno potrdilo njene veljave.

10. Podzemna bivališča v tunizijski puščavi v

Nekatera puščavska ljudstva so si svoja bivališča uredila kar pod zemljo. Kljub temu, da je v današnjem času takšnih trogloditskih bivališč vse manj, nekateri vztrajajo pri tem tradicionalnem načinu bivanja. V surovih klimatskih razmerah, za katere so značilna velika temperaturna nihanja med dnevom in nočjo ter tudi med poletjem in zimo, so se takšna bivališča skozi stoletja v marsičem izkazala kot zelo primerna. V njih so prebivalci zaščiteni pred dnevno vročino, nočnim hladom in nadležnimi puščavskimi vetrovi. Včasih so se v njih tudi skrivali pred tujimi zavojevalci.

11. Cesta čez Saharo

Če si pogledamo zemljevide saharskih držav, na njih vidimo zarisane pomembne prometne poti, ki prečkajo saharo večinoma v smeri sever - jug. V praksi pa popotnik marsikdaj odkrije, da so te "ceste" le črte na papirju (piste), saj je težko graditi in vzdrževati prave ceste v pomenu, kot ga poznamo iz razvitega sveta. Najtežji problem so ceste na območju peščenih puščav, saj tam vetrovi sproti zasipavajo prometnice. Vsi popotniki z avtomobili morajo tako voziti s seboj posebno opremo, s katero lahko rešijo svoj avto, če zabrede v živi pesek.

12. Peščena puščava

Čeprav peščene puščave predstavljajo ravno tiste dele puščav, ki so za evropskega opazovalca najbolj "puščavski", jih je v resnici relativno malo. Čez Saharo se lahko vozimo stotine kilometrov daleč, pa ne bomo naleteli na nobeno pravo peščeno puščavo. Zanje so značilne sipine, ki iz dneva v dan spreminjajo svojo obliko. Ker skromna vegetacija zavira pesek, se začne oblikovati sipina. Človek, ki se je naselil na njihovem obrobju ali celo v oazah v njihovi sredini, skuša zadrževati širjenje teh sipin z različnimi ovirami (ograjami, nasadi palm in podobnim). Puščavske sipine ob sončnem vzhodu in zahodu spreminjajo svoje barve. Njihova lepota je tako navdihovala številne umetnike in ljubitelje narave. Tudi danes si vsak obiskovalec Sahare želi videti vsaj eno pravo peščeno puščavo. Arabci jih poznajo pod imenom erg.

13. Skalnata puščava v Libiji

Skalnate puščave se od peščenih močno razlikujejo. Predstavljajo tip pokrajine, ki se ne spreminja iz dneva v dan tako kot peščene puščave. Najbolj so izrazite običajno v bolj vzpetem svetu, ki pa ni tako visok, da bi s svojo višino povzročal orografske padavine. Skalnate puščave so pravi raj za geologe, saj lahko opazujejo vso pestrost kamninske sestave, ki je ne prekriva prst. Skale v skalnatih puščavah so zbrušene od stalnega delovanja vetra, ki pa drobne kamnite delce običajno odlaga drugod. Skalnate puščave (hamade) prehajajo v kamnite puščave (serirje), kjer izstopajoče skalnate oblike niso več tako izrazite, prevladuje pa nagrmadeno kamenje različne velikosti. V njih močno deluje mehanično prepevovanje.

14. Sušna pokrajina v Nubiji - Sudan

Sudan je država zelo različnih klimatskih pasov. Severni del Sudana je puščavski. Ena najbolj znanih puščav je Nubijska puščava. V ospredju slike vidimo vadi, to je suho rečno korito, ki se napolni samo v času nerednih padavin. Posamezna grmičasta drevesa (bodljikava akacija) pričajo o tem, da gre za tisti del puščave, ki še prejema nekaj skromnih padavin. Goli vrhovi v ozadju predstavljajo pravo gorsko puščavo brez vegetacije.

15. Pokrajina ob Nilu v Sudanu

Nil je za severni Sudan glavna vodna žila, ki omogoča življenje v tem delu države. Predstavlja vir vode za življenje in obenem služi tudi kot glavna prometnica. Na sliki lepo vidimo tri različne pasove. Ob sami reki je pas palm, pod katerimi so namakalne površine. Na območju, ki ga neposredno namakanje ne doseže več, se je razvilo naselje s tipičnimi ravnimi strehami. V ospredju slike je tretji pas, ki že predstavlja prehod v pravi puščavski svet, ki se razteza vzhodno in zahodno od Nila. 45% države pokrivajo puščave in polpuščave, 10% države pa spada v Sahel. Kmetijstvo najbolj bremenita suša in širjenje puščav. Ne le v Egiptu, tudi v Sudanu je kmetijstvo, zlasti tržno, odvisno od umetnega namakanja. V 20. letih XX. stoletja začetni projekt Gezira je omogočil pridelovanja bombaža na območju med Modrim in Belim Nilom pod Kartumom za potrebe angleške tekstilne industrije. Danes bombaž prinaša 50-60% izvoznih dohodkov. Razen bombaža izvažajo še arašide in sezam.

16. Tradicionalni transport po Nilu

Reka Nil je že tisočletja osnova življenja. To je najdaljša reka na svetu (6671 km), vendar je plovna le 1500 km od Asuana navzdol. Številne brzice in slapovi ovirajo bolj razvejan promet. Pa vendar danes srečujemo poleg večjih plovil še vedno tudi tradicionalna, ki omogočajo prevoz ljudi in različnega materiala. Zlasti ob poletnem dežju, ko se ceste spremenijo v nepregledno blato, pomenijo edino vez med kraji. Na sliki je prevoz lesa po Nilu z ladjami, ki imajo značilna štirikotna jadra.

17. Črpanje vode iz Nila

Gladina Nila je v največji meri odvisna od količine padavin in dolžine deževne dobe. Oboje se daljša ob Nilu navzgor. Danes reka namaka skoraj 10% afriške površine. Njene kalne vode dajejo življenje ozkemu pasu namakanih tal sredi puščave. Na sliki je primer modernejšega črpanja vode iz Nila za potrebe polj ob reki.

18. Tradicionalni način črpanja vode - sekija

Starodavni način črpanja vode je še vedno zelo prisoten. Z njim porazdelijo vodo iz namakalnih kanalov na polja. Sodobne namakalne metode, ki povečujejo žetvene donose, so zelo razširjene, načini pridelovanja pa so ostali nespremenjeni.

19. Vodnjak v puščavi

Stalne naselbine v puščavi so nastajale vedno tam, kjer je bilo dovolj talne vode. Tradicionalni način življenja v oazah je samooskrbno poljedelstvo, nomadska živinoreja in trgovanje. Tam, kjer naj bi graditev vodnjakov poskrbela za dovolj vode, se gnete vedno veliko ljudi.

20. Namakalni sistemi v Egiptu

Na sliki vidimo zemljišče, ki je razdeljeno na poplavne parcele. Na vsaki parceli vodo nekaj časa zadržujejo, nato pa jo pretočijo na sosednje. S sistemom črpališč dvigujejo vodo z nižjih na višje ležeča polja. Od začetka 19. stoletja so ta namakalni sistem izboljševali s kanali, nasipi in vodnimi zbiralniki. Danes zadržuje Asuanski jez vodo, ki zadostuje za več kot 800000 ha namakalnih površin.

21. Primitivno obdelovanje zemlje

V savanskem delu Afrike je najbolj razširjena oblika samooskrbnega poljedelstva, ki temelji na obdelavi z ralom. Preprosta orodja in pa pogost izostanek zenitalnega deževja sta glavna vzroka za majhne hektarske donose. Najbolj razširjene kulture so različne gomoljnice in žita.

22. Kmetijska pokrajina po žetvi

Najpomembnejše afriške prehrabene kulture so poleg različnih gomoljnic tudi proso, koruza in riž. Namakanje, ki ga omogoča Nil, povečuje produktivnost in omogoča dve žetvi na leto. Po žetvi, kjer so dobro vidni izsušeni kanali, na poljih pasejo drobnico.

23. Živinski sejem v Sudanu

V Sudanu je razvita živinoreja, ki pa je večinoma nizko produktivna. Primanjkuje dobre krme, tudi razne bolezni škodujejo živini. Med mnogimi nomadskimi plemeni v saheljskem Sudanu je večje število glav živine še vedno dokaz njihovega bogastva. Večanje števila živine in prekomerna paša sta tudi vzroka za širjenje Sahare proti jugu Sudana. Na sliki je živinski sejem v Sudanu.

24. Kairo

Kairo je največje afriško mesto; po zadnjih ocenah ima med 12 in 16 milijonov prebivalcev. Mesto ima veliko obrazov. Ob Nilovem bregu je poslovni center z vsemi značilnostmi sodobnega centra, čeprav ta včasih pokaže tudi podeželske poteze, kadar kmet povsem samoumevno žene čez cesto čredo ovac ali pa ko oslovska vprega mirno ropota med ponorelo hupajočimi avtomobili. Nekaj kilometrov stran od središča je stari del z najbolj znano mošejo El Azhar (na sliki). Prenaseljenost sili številne ljudi, da živijo v barakarskih naseljih. Najbolj znani slum je "Mesto mrtvih" na muslimanskem pokopališču, kjer približno dva milijona ljudi živi znotraj grobnic.

25. Življenjski utrip na ulicah Luksorja

Luxor je pomembno turistično mesto. Okolica je polna umetnostno zgodovinskih spomenikov (grobišča v Dolini kraljev, stebriščni gozd). Na sliki je vsakdanji utrip na eni izmed ulic v Luxorju, polni trgovinic, obrtnih delavnic in kavarn, kjer se glavno dogajanje iz prostorov prenese kar na ulico. Domačini so v tipičnih oblačilih - galabijah.

26. Svetišča v Karnaku

Turizem je v Egiptu eden izmed glavnih virov dohodka. Deželo obiskujejo znanja željni ljudje, ki jih privabljajo enkratni spomeniki starega Egipta. Na sliki je svetišče Karnak pri Luxorju. Zgrajeno je bilo v 15. stoletju pred našim štetjem. Je eno izmed glavnih turističnih zanimivosti Egipta. Najbolj znan je Amonov tempelj, obdan z mogočnimi stebri, ki spominjajo na okamenel gozd.

27. Casablanca

Današnja Casablanca v Maroku je moderno mesto, ki spominja na evropska mesta. Ima sodobno pristanišče, široke bulevarje in vse, kar sodi v moderno mesto. Casablanca ima več kot 3 milijone prebivalcev in je največje mesto v kraljevini Maroko. V svojih nedrjih pa še vedno skriva mnogo tradicionalnega življenja, staro "khasbo" in obveznega prodajalca vode. Ženske še zakrivajo obraz in so v črnih oblačilih. Bele zgradbe so dale ime mestu "bela hiša".

28. Zahodnoafriška obala

Obale Afrike, ki jih obliva Atlantski ocean, so razmeroma malo razčlenjene in večinoma so to peščene obale. Na fotografiji pa je v ozadju skrajni zahodni del Afrike - Zeleni rt, kjer prihajajo na dan temne vulkanske kamnine.

29. Zelenortski otoki

To je skupina 10 večjih in 5 manjših otokov, ki leže približno 600 kilometrov zahodno od Zelenega rta oziroma zahodnoafriške obale. Večinoma so vulkanskega izvora in hriboviti. Najvišji vrh je še aktivni vulkan Pico de Fogo (2829 m). Podnebje je tu subtropsko, s padavinami večinoma od julija do oktobra (200 - 500 m), zato je tudi rastje razmeroma skromno in polpuščavsko, nekoliko bujnejše je le v rodovitnih gorskih dolinah.

30. Mangrove ob zahodni obali Afrike

Razmeroma ravne, malo razčlenjene obale zahodne Afrike, južno od Zelenega rta porašča značilno rastje - mangrove, ki ob estuarjih rek sega tudi daleč v notranjost. To je razmeroma težko prehoden svet "zračnih" korenin. Zelenje, fotosintetični del rastlin, se razrašča šele nad običajnim najvišjim plimskim nivojem vodne gladine. Tu je cela vrsta posebnih oblik življenja, najbolj znane so ribe pljučarice. Nekatere vrste rib so sposobne plezanja po koreninah in gibanja na zraku. Rastline ob rekah so prilagojene na brakične vode.

31. Geološka zgradba Afrike

Afrika je del prakontinenta Gondvane. V jedru je zgrajena iz predkambrijskih vulkanskih in metamorfni kamnin. Te ponekod prekrivajo nenagubani paleozojski sedimenti, kakršne vidimo na sliki. Številne kotline so zapolnjene z mlajšimi sedimenti, ob tektonskem jarku na vzhodu kontinenta pa so aktivni vulkani.

32. Puščavski vihar

V Sahari v poletnem času zaradi močnega segrevanja tal prihaja do vrtinčastega dvigovanja zraka. Zaradi slabe poraščenosti površja veter dviguje velike količine drobnega peska, ki pomeni za življenje precejšnjo nadlogo. Posnetek je z južnega roba Sahare v Nigru. V zimskem času na tem območju piha suh severovzhodni veter harmatan, ki prav tako prenaša precej peska iz Sahare v Sahel.

33. Vas v Sahelu

Slika prikazuje tipično afriško vas na meji med Malijem in Gvinejo v sušnem času. Posledica povečanja števila prebivalcev je intenzivnejša živinoreja in pretirana paša. Zaradi nje je vegetacija vse revnejša, vedno bolj intenzivna je vetrna erozija in puščava se vse bolj širi proti jugu. Ob vasi na sliki vidimo nastanek sipin na ozemlju, ki je bilo nekdaj še poraščeno.

34. Suha savana

Savana je oblika vegetacije v tistem delu tropskega pasu, kjer se menjata deževna in sušna doba. Ločimo vlažno savano, suho savano in savano s trnastim grmičevjem. Suha savana uspeva na območjih s petimi do sedmimi suhimi meseci, značilna je sklenjena poraslost s travami in redk gozd. Primer na sliki je iz južnega Malija.

35. Živinoreja v savani

Fotografija prikazuje savano v Burkini Faso v deževni dobi, ki tu traja od junija do oktobra. V tem letnem času opazujemo bujno rast, v sušni dobi bi bila slika povsem drugačna, saj smo še vedno v območju, ki so ga v preteklih letih prizadele hude suše, ki so močno ogrozile temeljno dejavnost - živinorejo.

36. Vlažni tropski gozd v zahodni Afriki

V zahodni Afriki vlažni tropski gozd uspeva od Gvinejskega zaliva do desetega severnega vzporednika. Žal je marsikje že povsem izkrčen, tako da med vožnjo iz Akre ali Abidjana proti severu lahko vidimo le borne ostanke. Največji obseg so vlažni tropski gozdovi ohranili na Slonokoščeni obali in Liberiji, primer na sliki pa je iz Gvineje.

37. Požigalništvo

Zaradi skromnih agrotehničnih metod je v mnogih krajih subtropske, pa tudi tropske Afrike požigalništvo še vedno zelo razširjena oblika gospodarjenja. Običajno gre za večletno kroženje tehnološko skromne kmetijske pridelave. Velike dele zemljišča, ki so jih v preteklosti že obdelovali in so se izrodili, puste zato več let neobdelane. Ponovna kultivacija zemljišč je možna le ob masovnem požigu stihijske vegetacije.

38. Baobab ali opičji kruhovec

To je eno največjih in najbolj markantnih dreves. Najbolj je razširjen v subtropski Afriki. Slika je iz zahodne Afrike (Senegal). Zanimivo je njegovo ime kruhovec, ki izvira iz časov pred odkritjem Amerike in krompirja. V takrat lačni Evropi so upali, da bodo s pomočjo njegovih sicer užitnih plodov lahko pridelovali zadostne količine kruhu podobnega živila. To se sicer ni uresničilo, marsikje po Afriki pa so ostali celi nasadi baobabov, kot pravijo tem drevesom v jeziku plemena Ouolof v zahodni Afriki.

39. Polje zemeljskega oreška v cvetenju

Arašidi so pomembna izvozna kmetijska kultura nekaterih držav v savanskem pasu zahodne Afrike. V večjih količinah jih gojijo v Burkini Faso, Maliju in Nigeru, predvsem pa v Nigeriji in Senegalu. Slednjega je padec cene arašidov na svetovnem trgu močno prizadel, saj je v državi kmetijstvo še vedno glavna gospodarska panoga, arašidi pa predstavljajo glavno izvozno kulturo.

40. Riževa polja v južnem Senegalu na meji z Gvinejo Bissau

Riž v Afriki nima tako častljive tradicije kot v Aziji. Ob hitrem naraščanju prebivalstva pa postaja vse pomembnejši in to še posebej v subtropskem delu Afrike, tam, kjer je dovolj vode. V Afriki je še vedno zelo razširjen nomadizem in požigalništvo, zelo stari in ekstenzivni obliki kmetijske proizvodnje. Gojenje riža pa zahteva veliko znanja in spretnosti, zato v Afriki delujejo številni strokovnjaki Mednarodne organizacije za prehrano in razvoj (FAO), ki pomagajo uveljaviti to kulturo. Riž je izjemna rastlina, ne le zaradi velike hranilne vrednosti, temveč tudi zato, ker ga dokazano na mnogih krajih po svetu gojijo na istih poljih 2000 in več let.

41. Tradicionalno izdelovanje opeke

V velikem delu sušnejših predelov Afrike je glavni gradbeni material opeka, ki pa ni žgana, ampak zgolj posušena na soncu. Stavbe so zato po večjih deževjih potrebne temeljite preнове. Fini rečni sedimenti ob sotočju Banija in Nigra predstavljajo dobro surovino za opekarništvo.

42. Afričanke

Za Afriko je značilno prenašanje bremen na glavi. V številnih afriških državah je zgrajeno le osnovno cestno omrežje, do odročnejših vasi pa je možno priti le peš ali s terenskimi vozili. Ob tržnih dnevih tako vaščanke večino blaga še vedno prinesejo na glavi. Tako na primer številne prehranske izdelke prinesejo v posodah iz buč, na glavi pa prinesejo tudi drva in mnoge druge stvari za prodajo.

43. Cesta skozi pragozd

V območjih vlažnotropskih gozdov je gradnja cest izredno težavna, poseben problem je prečkanje številnih rek in potokov. Preko manjših so zgrajeni mostovi, ki so pogosto v zelo slabem stanju, večje pa je treba prečkati z brodom. V deževnih dobah so številne ceste neprevozne. Posebej slabe so cestne razmere v Srednjeafriški republiki in Zairu, kjer zato večina prometa poteka po rekah.

44. Pigmejci

Pigmejci se od drugih afriških ljudstev najočitneje razlikujejo zaradi svoje majhne postave. Nenavadno dobro so prilagojeni življenju v ekvatorialnem gozdu, njihova glavna dejavnost je lov in nabiralništvo. Živijo v porečju Konga v Zairu in Srednjeafriški republiki. Zaradi izsekavanja gozdov in prodiranja novih dejavnosti na njihovo ozemlje je njihov tradicionalni način življenja ogrožen, priseljenci pa jih navadno spravijo v podrejen položaj.

45. Železnica v Kumasiju

Značilnost afriškega železniškega omrežja so le posamezne, med seboj nepovezane proge, iz morskih pristanišč v notranjost. Take proge med drugimi potekajo iz Dakarja v Senegalu v Bamako v Maliju, iz Abidjana na Slonokoščeni obali v Ouagadougou v Burkini Faso in iz Akre v Kumasi v Gani, od koder je posnetek. Zaradi redkosti in počasnosti vlakov železniški tiri služijo tudi kot pešpot.

46. Tržnica v Kumasiju v Gani

Kumasi leži v notranjosti Gane, 200 km od obale Gvinejskega zaliva. Mesto je središče Ašantov, ki so imeli tu v 18. in 19. stoletju močno državo, ki je nadzorovala trgovino z zlatom in sužnji. Danes je mesto pomembno trgovsko središče s številnimi monumentalnimi stavbami iz kolonialnega razdobja pod angleško oblastjo, ki je trajala od začetka stoletja do razglasitve neodvisnosti leta 1957. V ospredju je obsežna mestna tržnica.

47. Niamey - glavno mesto Nigra

Prestolnica Nigra s 600000 prebivalci leži na pomembni prometni točki na južnem robu Sahare ob enem redkih mostov preko Nigra. S pomočjo dohodkov od uranove rude so v sedemdesetih in osemdesetih letih v mestu zgradili številne moderne stavbe. Sredi modernega mesta pa še vedno lahko naletimo na kamele, ki jih uporabljajo za prenos najrazličnejših tovorov.

48. Pristanišče Mopti ob reke Bani v Maliju

Mopti je pomembno rečno pristanišče v Maliju, ki je nastalo ob sotočju Banija in Nigra. Slednji je v času deževne dobe in tik po njej med julijem in januarjem ploven tudi za večje potniške ladje, ki se na poti med prestolnico Bamakom in Gaom ustavljajo tudi v Moptiju. V času deževne dobe vzdržujejo ladje, kakršne vidimo na posnetku, edino povezavo Moptija s srednjeveško prestolnico Djenné ob Baniju in vasmi ob Nigru.

49. Puščavsko mesto Gao

Gao je pomembno trgovsko mesto na južnem robu Sahare ob Nigru. Tu trgujejo nomadski Tuaregi, ki jih vidimo na posnetku, s stalno naseljenimi Songaji. Mesto je bilo pomembno središče transsaharske trgovine že v sedmem stoletju, v času razcveta v 16. stoletju je imelo kar 70000 prebivalcev. Na puščavsko okolico nas opazarjajo velike sipine v bližini mesta.

50. Džamija v sušni pokrajini zahodne Afrike

Mošeja stoji v središču Djennéja, ki je bil med 11. in 19. stoletjem cvetoča trgovska postojanka med ljudstvi tropske Afrike in Sredozemljem. Mesto ima dobro obrambno lego v okljuku Banija. Celotno mesto je tako kot glavna mošeja na sliki zgrajeno iz posušene gline v tipični sudanski arhitekturi. V času deževne dobe je mesto dostopno samo z ladjo, v tem stoletju zato gospodarsko zastaja, oživi le ob ponedeljkih, ko je tu tedenski sejem.

51. Dogonska vas

Dogoni so eno izmed redkih ljudstev v zahodni Afriki, ki so še ohranili svojo tradicionalno religijo in način življenja. Živijo jugovzhodno od Moptija v Maliju ob Falaise de Bandiagara (Bandiagarska stopnja). Danes dogonske vasi kljub slabi dostopnosti zaradi njihove slikovitosti in ohranjenosti tradicionalne kulture precej obiskujejo turisti. Na sliki vidimo značilno lego stavb ob strmi steni iz peščenjaka. Vendar pa stari del vasi na pobočju opuščajo, novejši del naselja pa je v ravnini.

52. Vaško naselje v Sahelu

Posnetek prikazuje vas v suhi savani v Maliju. Hiše so v tem predelu pravokotne, iz posušene gline, z ravno streho oziroma teraso. V okroglih stavbah s slamnato streho, ki so prav tako iz posušene gline, so kašče.

53. Vas v vlažni savani

Pretežni del Benina, iz katerega je posnetek, prekriva vlažna savana. Ta je značilna za območja, kjer je v letu 2,5 do 5 suhih mesecev. Tradicionalne vasi sestavljajo okrogle stavbe iz gline, večinski prebivalci pa so tu Foni.

54. Mletje žita

V dogonski vasi v Maliju, iz katere je posnetek, je glavna kmetijska kultura proso. Domačinke ga zdrobijo tako, da ga tolčejo v lesenih možnarjih, kot prikazuje slika. Matere imajo tudi pri delu dojenčke pri sebi na hrbtu.

55. Okopavanje njiv

Marsikje v Afriki je še ohranjeno tradicionalno motično poljedelstvo. Na posnetku je primer tovrstnega okopavanja njiv v savani zahodne Afrike.

56. Sahelska ljudstva

Ob tržnih dnevih, ki so v centralnih naseljih navadno enkrat tedensko, se zberejo prodajalci in kupci iz različnih ljudstev bližnje in daljne okolice. Predstavnike posameznih ljudstev lahko ločimo po različnih oblačilih in pokrivalih. Na tej tržnici v Maliju se srečajo Bambari, Songaji, Fulani, Tuaregi, Dogoni in drugi.

57. Tržnica v Bankasu - Mali

Posnetek prikazuje vrvež tedenskega sejma v Bankasu. Domačinke iz sosednjih vasi hodijo peš tudi uro ali dve daleč, da prinesejo naprodaj kmetijske pridelke. Vsa bremena prinesejo na glavi. Različni obrtniki, kot so krojači in čevljarji, delajo kar na ulici. Poleg domačih izdelkov je naprodaj tudi različna plastika in tehnično blago.

58. Cesta v deževni dobi

V savanskem pasu so v deževni dobi številne ceste poplavljene in neprevozne. Ta cesta v Maliju je bila v začetku deževne dobe deloma že zalita z vodo, vendar še prevozna. Za javni prevoz uporabljajo tu različne kombije in poltovornjake, ki odpeljejo šele takrat, ko so polni do zadnjega kotička. Zaradi starosti in preobremenjenosti vozila ter delne poplavljenosti ceste je bila vozilu na sliki potrebna pomoč. Tak poltovornjak odpelje šele takrat, ko ima najmanj petnajst potnikov, v nasprotnem primeru morajo potniki plačati prazne sedeže.

59. Izpiranje zlata

Prebivalci v okolici Kangabe ob gvinejski meji v Maliju se s pridobivanjem zlata ukvarjajo sezonsko, v sušni dobi, medtem ko v deževni dobi kmetujejo. Zlato izpirajo iz rečnih nanosov, ki jih izkopavajo v do šest metrov globokih jaških.

60. Adis Abeba

Proces urbanizacije v Etiopiji napreduje precej počasi. Večina etiopskih mest so majhna kramarska in obrtna središča za potrebe bližnje okolice. Nastanek večjih mest je oviralo predvsem prestavljanje sedeža cesarstva iz enega mesta v drugega. Današnja prestolnica Adis Abeba je mlado mesto, nastalo leta 1889, ko si je cesar Menelik II. tu postavil rezidenco. Kmalu zatem so okrog nje zrasle rezidence plemenskih poglavarjev, cerkvenih dostojanstvenikov in tujih diplomatskih predstavništva. Danes ima mesto v osrčju države, 2400 m nad morjem na Etiopski visoki planoti, že več kot 1,5 milijona prebivalcev. Z železnico je povezano z Džibutijem, glavna cesta pa vodi proti Asmari v osamosvojeni Eritreji. Mesto postaja vse pomembnejše industrijsko središče. Slika kaže upravno središče.

61. Etiopsko višavje

Obsežno Etiopsko višavje v notranjosti Etiopije je precej razčlenjena visoka planota. Glavni dejavnik njegove razčlenjenosti je nadmorska višina, ki opredeljuje značilne višinske, podnebne, rastlinske in kmetijske pasove. Najnižji je vroči pas, imenovan kola, ki sega nekako do nadmorske višine 1600 m. Odvisno od količine padavin ga poraščajo tropski gozdovi ali savane. Nad njim je zmerno topli pas, voina dega, ki sega do 2400 m visoko. V njem sta glavno kmetijsko območje s prevlado poljedelstva in tudi najgostejša poselitev. Posnetek prikazuje pokrajino v tem pasu. Nad njim je zmerno hladni pas, imenovan dega. Sega do 3500 m visoko in v njem prevladujejo travniki ter pašniki, temelj prevladujoče nomadske živinoreje. Četrty pas je najvišji, imenuje pa se čoke.

62. Kmetijska pokrajina v Etiopskem višavju

Etiopija je ena najrevnejših držav na svetu. S kmetijstvom se še vedno preživlja okoli 80 % ljudi. Najbolj intenzivno je obdelan višinski pas voina dega, v katerem je značilna prevlada poljedelstva. Prevladuje drobnolastniška posest, na kateri skoraj izključno za samooskrbo pridelujejo predvsem žita, stročnice in jam. Glavni tržni pridelek je kava, ki predstavlja prek 60 % vrednosti celotnega državnega izvoza. Na rodovitnih prsteh so skrbno obdelane njive, ki jih za rast poljščin pripravijo tako, da jih prekopljejo ročno ali zrahljajo z ralom. Njive pokrivajo vsa razpoložljiva ravna zemljišča, pobočja okoliških vzpetin, izpostavljena eroziji, pa porašča gospodarsko malo vredno grmičevje. Nekdanjo veleposest so z agrarno reformo leta 1975 razdelili med male kmete, nekdanje tlačane.

63. Pokrajina v vzhodni Etiopiji

Vzhodni del Etiopije je manj izrazito razgiban kot osrčje države, zato je praviloma tudi manj namočen. Vendar se s približevanjem višjim predelom količina dežja povečuje, zato je pokrajina v bolj namočenih delih leta zelena, ob vodotokih pa uspevajo tudi gozdovi, katerih les uporabljajo za kurjavo. Vzhod države je poleg višinskega pasu dege glavno območje nomadske živinoreje, usmerjene predvsem v vzrejo drobnice. Dokaj gosto poseljena pokrajina je preprežena s številnimi vasmi, največ tradicionalno okroglih majhnih hiš pa ima še vedno kritino iz slame. Vendar pa se že uveljavljajo tudi sodobnejši stanovanjski objekti.

64. Pristanišče ob tanzanijski obali

Vzhodnoafriško obalo, ki jo obliva zahodni del Indijskega oceana, so že od 8. stoletja dalje spoznavali arabski trgovci in tu ustanavljali pristanišča, iz katerih so širili vpliv tudi v notranjost celine. Pozneje so jih po velikih odkritjih od tod delno izrinili Evropejci. Z odkrivanjem notranjosti Afrike, njeno delno kolonizacijo in izgradnjo železnic se je pomen pristanišč, močno povečal. So postala izhodišča za nadzor notranjosti in pomembne izvozne luke, sprva za kmetijske pridelke iz velikih nasadov, kasneje pa tudi za raznovrstno rudno bogastvo. Vendar je velika, sodobno opremljena pristanišča mogoče prešteti na prste ene roke. Mnogo več je slikovitih majhnih pristanišč za potrebe priobalne plovbe, v katerih so zasidrane manjše ladje, predvsem starodavne jadrnice, imenovane dau, ki izkoriščajo ceneno vetrno energijo.

65. Ribolov v Indijskem oceanu ob vzhodnoafriški obali

Morski ribolov je poleg ribolova v velikih vzhodnoafriških jezerih glavna oblika ribolova v vzhodnem delu afriške celine. Oceanski ribolov je izključno domena velikih, dobro opremljenih in organiziranih ribolovnih flot velesil, kakršne so Japonska in zahodnoevropske države. Domačini love v toplem, z ribami ne preveč obdarjenem morju, v glavnem le v priobalnem pasu. Večjih in sodobneje opremljenih ladij skorajda nimajo. Z majhnimi čolni, ki jim ravnotežje izboljšujejo smučem podobni oporniki, se odpeljejo le tako daleč od obale, da se lahko v vsakem trenutku varno vrnejo na kopno. Največkrat s čolni le razpnejo mreže, nakar jih skupina ribičev z rokami družno potegne na obalo, kjer ulete ribe sortirajo in si jih razdelijo med seboj, nekaj pa jih prodajo tudi na tržnicah.

66. Sušenje rib v bližini Zanzibarja

Kljub razmeroma slabo razvitemu ribolovu so ribe v deželah vzhodne Afrike, ki jih zaradi pogostih dolgotrajnih suš nenehno pesti lakota, pomemben prehrambeni vir. Imajo tudi precejšnjo hranilno vrednost. Ker so ribe lahko pokvarljivo blago, hladilnih sredstev pa v glavnem ni na voljo, si pomagajo s sušenjem rib na žgočem tropskem soncu, kar omogoča njihovo uporabnost v daljšem časovnem razdobju. Iz fotografije je razvidno, da sušijo le majhne ribe, ki so tudi najbolj številne; večje pojedjo sveže. Najbrž ni potrebno poudarjati, da se ob sušenju rib širijo neprijetne vonjave. Posušene ribe dobavljajo mnogim tržnicam v notranjosti, tako da jih lahko kupijo tudi porabniki v bolj oddaljenih krajih.

67. Pridobivanje morskih alg v Zanzibaru

Stalen boj z lakoto skušajo nekatere države obrniti v svojo korist tudi s pomočjo specializiranih ustanov Organizacije združenih narodov, predvsem Unesca in Faa. Te so jim priskočile na pomoč z razvojnimi programi, ki med drugim vključujejo tudi izkoriščanje alternativnih prehranskih virov. Med njimi ima posebno mesto pridobivanje morskih alg, znanih po veliki hranilni vrednosti. Čeprav je tovrstno prizadevanje še v povojih, se morje, kljub temu da ni bogato z ribami, kaže kot neusahljiv vir hrane. Fotografija prikazuje gojišče alg, ki jih posušene uporabljajo predvsem za krmo živine. Alge pridobivajo v plitvinah, kjer njihovo rast spodbuja menjavanje plime in oseke.

68. Sejšeli

Otoška država v zahodnem delu Indijskega oceana je neodvisna od leta 1976. Sestavlja jo 115 otokov, med njimi 41 granitnih, razvščenih v več otoških skupin (Aldabra, Farquhar, Amiranti in Sejšeli), različno oddaljenih od vzhodnoafriške obale. Razmerje med vodno in kopno površino države je kar 1 : 1000. Njeno jedro predstavljajo hriboviti granitni otoki, med katerimi je tudi največji otok Mahé z glavnim mestom Victorio. S čudovitimi plažami slovijo kot prvovrsten turistični cilj petičnežev z vsega sveta, privlačno pa je tudi njihovo z endemičnimi vrstami bogato rastlinstvo. Skoraj povsod je še ohranjena neokrnjena narava, le glavno mesto je s svojo pristaniško dejavnostjo močnejše poseglo v njen ustroj. Zaradi pomanjkanja prostora so pristanišče povečali z zasipavanjem morja, na kar opozarjajo pravilno usmerjene obalne črte. Otočki v ozadju fotografije so razglašeni za narodni park.

69. Kilimandžaro

V nasprotju s prevladujočim mnenjem, da je Kilimandžaro osamljena gora na meji med Tanzanijo in Kenijo, je potrebno povedati, da s tem imenom označujemo celotno, več deset kilometrov dolgo vulkansko pogorje, katerega najmlajši del Kibo se v vrhu Uhuru Peaku (kar v jeziku svahili pomeni Vrh svobode) vzpenja 5895 metrov visoko, s čimer je najvišja točka Afrike. Na vzhodu je starejši in nekoliko nižji ognjenik Mawenzi, zahodno od Kiba pa je najstarejši, najbolj uravnan in najnižji del pogorja, imenovan Shira. Vsi glavni ognjeniki sicer mirujejo, na živahen vulkanizem pa opozarjajo parazitski vulkanski stožci širom po pobočjih. Za pogorje je značilen nenavaden rastlinski obrat, saj se z naraščanjem nadmorske višine zmanjšuje količina padavin, zato je rastlinstvo vse bolj skromno. Na drevesu pred Mawenzijem rase epifit bradovec (*Usnea*). V ozadju na levi je zasneženo ovršje Kiba.

70. Afriški tektonski jarek

Ena od največjih tektonskih tvorb na svetu je Afriški tektonski jarek, ki se v dolžini več tisoč kilometrov vleče od Mozambika na jugu do Bližnjega vzhoda na severu. Sestavljata ga dva glavna sistema prelomnic, Srednjeafriški jarek z velikimi sladkovodnimi jezeri (Tanganjiško, Edvardovo, Albertovo) in Vzhodnoafriški jarek z manjšimi sodastimi jezeri (Eyasi, Manyara, Natron, Turkana). Oba kraka se združita na jugu v Tanzaniji (Njaško jezero) in na severu v Etiopiji. Vzhodnoafriški ali Veliki tektonski jarek na fotografiji sestavlja niz vzporednih prelomov z vmesnimi udorinami, ki jih obrobajo več sto metrov visoka strma pobočja. Ker imajo znižani deli nadmorsko višino pod 1000 m, je v njih podnevi neznosna vročina. Zaradi skromnih padavin v njih rase le trnova savana, domovanje afriških velikih živali.

71. Pokrajina v Velikem tektonskem jarku

Dna manjših tektonskih ugrednin v Velikem tektonskem jarku leže navadno v nadmorski višini pod 1000 m. Ker so v padavinski senci in prevladuje jasno vreme, je v njih huda vročina. Značilno je, da se stopnja sušnosti povečuje v smeri od juga proti severu, tako da sprva prevladujočo savansko pokrajino zamenjata stepa in polpuščava. Močno se segrejejo tudi sodasta jezera, kakršno je jezero Natron ob tanzanijsko-kenijski meji. Natron je izrazito plitvo jezero in med vsemi tovrstnimi jezeri najbolj alkalno. Zato v njem ni rib, primerno pa je le za gnezdišča plamencev, ki se prav tu najbolj izdatno razmnožujejo. Poselitev dna tega jarka pod visokim vulkanskim nizom je redka, prebivalci pa so še

vedno nomadski Masaji. Njihovo skromno vasico, ki jo sestavljajo iz blata narejene koče in je zavarovana pred zvermi, vidimo v sredini fotografije.

72. Plamenci na jezeru Bogoria

Voda v večini jezer v dnu tektonskega jarka vsebuje raztopino sode, ki jo je z okoliških karbonatitnih ognjenikov nanesele deževnice. Karbonatit namreč ob stiku z vodo postane soda. Ker jezera obdajajo hribovja, ta nimajo odtoka. Naraščajoča sušnost je v zadnjih nekaj tisočletjih dodobra skrčila njihovo velikost, v vodi raztopljene mineralne snovi pa so se zgostile. Jezerske plitvine so raj za ene najstarejših ptic na svetu - rožnate flaminge oziroma plamence. Ptice se neprestano selijo iz jezera na jezero, tako da si najdejo primerno globoka mesta, kjer se veliki flamingi (*Phoenicopterus ruber*) prehranjujejo z rakci, mali (*Phoenicopterus minor*) pa izključno z algami. Na mlado poreklo tektonskega jarka, v katerem je jezero Bogoria v Keniji, opozarjajo gejziri ob obali. Njihova vroča voda je vzrok, da se flamingi zadržujejo nekoliko stran od obale, hkrati pa je to edina voda, ki jo lahko pijejo, zato jih je več v bližini izliva.

73. Narodni park Serengeti

Serengeti je s površino 14.763 km² največji narodni park v Tanzaniji. Leži na severu države, med Velikim tektonskim jarkom in Viktorijinim jezerom. Njegovi največji znamenitosti sta izjemna koncentracija sesalcev, kakršne ni nikjer drugje na našem planetu, ter letne selitve gnujev in drugih živali, katerih število se povečuje ali pa vsaj ohranja na isti ravni. Tako je gnujev več kot 1,5 milijona, zeber 200.000, skoraj 400.000 je gazel, vse pa na poti spremljajo raznovrstni plenilci; samo levov je več kot 3000. Vsakoletna krožna pot je dolga okoli 800 km in dvakrat prečka veliko reko Maro. Ena izmed značilnih posebnosti ravnice z dolgo in kratko travo je tako imenovana sukcesivna paša, pri kateri pasočje se živali v točno določenem časovnem zaporedju temeljito izrabijo isto območje. Prve v verigi koriščenja so velike živali, sloni in bivoli. Sledijo jim zebre in nosorogi, ki popasejo visoko travo, njim gnuji in na že kratki travi gazele ter bradavičaste svinje, ki se na njej lahko pred plenilci varujejo s hitrim tekom.

74. Visokotravna savana na Vzhodnoafriškem višavju

Za mnoge predele v vzhodni Afriki je značilna visokotravna savana, rastlinski pas v območjih z menjajočima se sušnim in vlažnim letnim časom. V namočenem delu leta trava zraste tudi nekaj metrov visoko in privablja pasočje se živali in njihove plenilce. V sušnem obdobju je velika nevarnost travniških požarov. Za drevesno savano je značilno, da drevje rase precej vsaksebi. Pogosta drevesa so dežnikaste akacije, katerih usločene krošnje so tudi skrivališča samotarskih plenilcev leopardov. Bolj pogosto je na krošnjah mogoče videti velike ptice, kakršna je heron na fotografiji. Ob drevesu so ostanki termitnjaka, nekaj pa jih je tudi med travo v ozadju. Termiti so med najštevilčnejšimi in za človeka najmanj prijetnimi insekti v Afriki.

75. Gorske gorile

V težko prehodnih ekvatorialnih gozdovih še živijo gorske gorile, največje in najtežje človeku podobne opice. V naravi jih najdemo le še na pobočjih ognjenikov Virunga, na tromeji med Ruando, Ugando in Zairom, ki so razglašeni za narodni park. Sicer zelo plašne živali so se sčasoma navadile na organizirane obiske skupin turistov, ki pa lahko štejejo le po nekaj ljudi hkrati. Njihovo zaupljivost so v zadnjem času izkoristili brezvestni nepridipravi in ubili več goril, ki so že tako izjemno ogrožena živalska vrsta. Ognjeniki Virunga so najaktivnejše vulkansko območje vzhodne Afrike. Še vedno sta aktivna vulkana Nyragonga in Nyamlagira, najvišji pa je s 4507 m že ugasel Karisimbi, katerega vrh je občasno pokrit s snegom.

76. Slonja trava

Ponekod v vzhodni Afriki, predvsem v bolj mokrotnih območjih, rase več metrov visoka trava, ki je dobila ime po živalih, ki se z njo najraje prehranjujejo, to je slonih. Zraste tudi 5 do 8 m visoko, zato jo sloni zlahka jedo. Travo s sicer skupnim imenom sestavljajo biološko različne vrste trav. Slonjo travo najdemo tudi v munsunskih deželah Azije, kjer jo prav radi jedo azijski sloni, manjši sorodniki afriškega velikana. Ponekod je zraste toliko, da jo ljudje žanjejo in z njo razveselijo prazne želodce teh bistrih, v Aziji pomembnih delovnih živali.

77. Nasad sisala

Beli kolonisti so v vzpetih, planotastih delih vzhodne Afrike in v okolici ugaslih ognjenikov, kjer je rodovitna prst, uredili številne velike nasade (plantaže) za pridelovanje kultur, ki uspevajo le v območjih s tropskim podnebjem, kjer se menjavajo sušna in deževna obdobja. Na njih s ceneno črnsko delovno silo pridelujejo predvsem kavo, čaj, sladkorni trs, ananas, bombaž in sisal, ki spada med tekstilne rastline. Vlakna pridobijo s sekanjem listov srednjeameriške agave, ki jih vselej odstranjujejo v njihovem skrajnem spodnjem delu. Po nekaj letih izkoriščanja se rastlina izčrpa. Navadno nasade obnovijo, videti pa je mogoče tudi obsežne opuščene nasade zdivjanih rastlin, kar kaže, da je povpraševanje po sisalovih vlaknih nestalno. Posnetek je iz Kenije. Nasad je tik ob ekvatorju, severno od mesta Nakuru v osrčju države.

78. Sušenje sisalovih vlaken

K velikim nasadom sisala spadajo tudi lastne predelovalne zmogljivosti. Iz porezanih listov s preprostimi stroji izločijo bela vlakna, ki jih na posebnih stojalih najprej okrog osem ur sušijo na soncu. Nato jih glede na dolžino vlaken razvrstijo v tri kakovostne razrede in balirajo. Najvišjo ceno dosegajo najdaljša vlakna, dolga okrog 120 cm. Pridelek najprej s tovornjaki, kasneje pa z železnico odpremijo v пристanišče Mombaso. Glavne odjemalke sisala so države zahodne Evrope, kjer iz vlaken izdelujejo različne košare in grobe tekstilne izdelke. Kenijski delavec ima od svojega truda kaj malo, saj znaša povprečna plača na plantaži, ki smo jo obiskali, le slabih 30 ameriških dolarjev na mesec. Pač pa je njegovo življenje povsem uklenjeno v spone obrata, ki spominja na nekdanje ruske kolhoze. V bližini tovarne so skromni delavski bloki s šolo, tu se tudi prehranjuje in kot nekakšen ujetnik preživi glavnino svojega življenja.

79. Piretrum

Jezersko višavje, zlasti njegov kenijski del, slovi po pridelovanju piretruma (pyrethruma), najbolj učinkovitega naravnega insekticida na svetu. Kenija je njegova največja pridelovalka. Rastlina najbolje uspeva na nadmorski višini med 2000 in 2500 m. Njeni cvetovi so podobni marjeticam. Insekticida pa ne izdelujejo v domači državi, pač pa s pridobivanjem sredstva za zatiranje škodljivih žuželk največ zaslužijo nekatere znane svetovne farmacevtske tovarne. Zanimivo je, da je poreklo rastline v naši neposredni bližini, v Dalmaciji, kjer pa je gospodarsko ne izkoriščajo. Nasadi piretruma niso zelo veliki. V ozadju fotografije je videti tudi pašnike in med njimi krčevine za njive, kar kaže na razširjeno pašno govedorejo v hribovitem svetu, kjer ne razsaja

muha ce-ce, pa tudi na veliko prebivalstveno rast, zato je vse več zemljišč namenjenih poljedelstvu za domače potrebe.

80. Kulturna pokrajina v Vzhodnoafriškem višavju

Vzhodnoafriško višavje je zaradi ugodnega podnebja z razmeroma precejšnjo količino padavin intenzivno obdelano in zelo gosto naseljeno. Vasi so sicer majhne, a dokaj na gosto razporejene. Med njimi so obdelovalna zemljišča, v višjih legah pa predvsem pašniki. Najbolj rodovitne so prsti v okolici ugaslih ognjenikov, medtem ko so rdečkaste lateritne prsti slabše kakovosti in se hitro izčrpajo. Kmetovanje izven sistema velikih nasadov je namenjeno predvsem samooskrbi. Kot povsod v tropskem pasu imajo tudi tu veliko vlogo v prehrani banane, ki jih je več vrst. Uspevajo nekako do nadmorske višine 2000 m. Bananovci na gosto obraščajo vasice. Gozd na vzpetini v ozadju so v glavnem izkrčili za pašo živine, to pa je močno pospešilo razgaljanje površja oziroma erozijo, kar ponekod že ogroža človekov obstoj.

81. Kava

Ena od tržno najbolj zanimivih tropskih rastlin je prav gotovo kava, ki ima domovino v etiopski pokrajini Kefa (tudi Kaffa), v jugozahodnem delu države. Danes se je njeno pridelovanje razmahnilo po vsem tropskem pasu. Poleg afriških držav so velike svetovne izvoznice tudi nekatere južnoameriške države ter Indonezija in Nova Gvineja. Grmičasta rastlina najbolje uspeva v nadmorskih višinah 1000 do 2000 m, kjer je podnebje že nekoliko omiljeno. Izrazito ji prija menjavanje namočenih in sušnih obdobij. Za zaščito rastlin pred soncem marsikje med nasade sadijo velika drevesa, v novejšem času predvsem evkalipt. Kava dozori, ko se plodovi rdečkasto obarvajo. V vsakem plodu sta skriti dve zrna, ki jih najprej posuše in predvsem v obliki surove kave izvažajo v države uvoznice. Tu jih najprej zmešajo skladno z okusom porabnikov v raznolike kavne mešanice, potem pa jih pražijo. Šele takšna kava je nared za široko uporabo. V vzhodni Afriki pa pripravljajo tudi pijačo iz nepražene kave.

82. Nasad čaja v Vzhodnoafriškem višavju

Čeprav čaj po vrednosti zaslужka precej zaostaja za kavo, se med pomembne svetovne proizvajalke vse bolj uvrščajo tudi nekatere vzhodnoafriške države. V obdobju po 2. svetovni vojni se je količina njihovega pridelka močno povečala, zaradi cenene pridelave pa že močno ogrožajo nekdanje monopolistične izvoznice v monsunki Aziji. Pridelovanje čaja se je z naložbami belih

veleposestnikov razmahnilo predvsem na višavju v jugozahodnem delu Kenije in v Ugandi, v zaledju Viktorijinega jezera. Najbolj kakovosten pridelek je v nasadih na nadmorskih višinah od 1500 do 2000 m. Kljub navidezni pripravi zemljišča za strojno obdelavo je obiranje čaja še vedno povsem ročno opravilo. Najbolj kakovostni so čajni vršički, zato je potrebno redno tedensko obiranje. Nabrane lističe fermentirajo v tovarnicah sredi nasadov, kjer je čaj mogoče tudi kupiti.

83. Nageljnovе žbice, ponos Zanzibarja

Domovina nageljnovih žbic, imenovanih tudi klinčki, so Moluki v vzhodnem delu Indonezije. Dolgo so imeli monopol nad trgovino z njimi Arabci, kasneje pa so ga prevzeli Portugalci in Nizozemci, ki so za popolnejši nadzor izkoreninili rastlino na vseh otokih, razen na Ambonu. Nizozemski monopol nad "Dišavnimi otoki" so uničili Francozi, ki so izmaknili nekaj semen klinčevca in jih posejali na svojih otokih Bourbonu in Mauritiusu. Leta 1818 so sadike klinčevca prenesli tudi na otoka Zanzibar in Pembo v bližini severnotanzanijske obale. Vedno zeleno tropsko drevo klinčevca iz družine mirtovk (Myrtaceae) zraste do 12 in celo do 20 m visoko, vendar v nasadih gojeni klinčevci niso višji od 4 m. Zahtevajo redno obiranje in skrbno sušenje nabranih cvetnih popkov. V nasadih na Zanzibarju in Pembu rase okoli 4,5 milijone dreves, ki danes dajejo tri četrtine svetovne proizvodnje te aromatične začimbe. Glavni uvoznik je njena matična domovina Indonezija, kjer jo uporabljajo v tobačni industriji za dišavljenje cigaret.

84. Nairobi

Glavno mesto Kenije je razmeroma nova naselbina, nastala v kolonialnem obdobju na Kenijskem višavju, dobrih 1600 m nad morskó gladino. Prej so na njenem zemljišču živelí Masaji in v njihovem jeziku pomeni beseda nairobi čista voda. Mesto je dolgo imelo ambicijo, da postane gospodarsko, finančno in prometno središče vzhodne Afrike, zato njegovo središče sestavljajo nebotičniki, ki dajejo vtis tipične poslovne četrti. Takšno pa je le strogo jedro mesta z 1,2 milijona prebivalci, med njimi 25.000 belci in 80.000 Indijci. Velik del mestne površine sicer zavzemajo vilske četrti kenijskega visokega družbenega sloja, vendar na celotnem obrobju kot gobe po dežju rastejo barakarska naselja številnih priseljenih črncev, ki skušajo v mestu najti zaslužek. Nairobi je z Mombaso ob Indijskem oceanu povezan z železnico, ki je speljana naprej na zahod, v Ugando. Pri mestu je tudi veliko mednarodno letališče. V mestu se je razvila raznovrstna industrija. Ker je na njegovem obrobju narodni park, ni redek pojav, da se vanj prikradejo leopardi.

85. Kmetijska pokrajina v Keniji

Kenijsko kmetijstvo je nekoliko bolj razvito kakor kmetijstvo sosednjih dežel. Razen velikih nasadov, ki so jih uredili predvsem beli kolonisti, je zanj značilna drobna zemljiška posest, na kateri pridelujejo predvsem za lastne potrebe. Ker število ljudi nezadržno narašča, se pritisk na obdelano zemljo močno povečuje. Najbolj intenzivno so obdelane ravnice z zelo rodovitno prstjo ob vznožjih ugaslih ognjenikov, kakršna je tudi ravnica v bližini mesta Nakuru, pod ognjenikom Menengai. Do pred nekaj desetletji so celotno zemljišče na fotografiji posedovali le trije veleposestniki, z agrarno reformo pa so večji del zemljišč razdelili med kmetijske delavce brez zemlje. Na ostanek veleposesti spominja farma v osrčju fotografije. Vendar so z reformo prizadeli le manjši del veleposestnikov. Eden izmed največjih je še vedno prav predsednik države Daniel Arap Moi iz plemena Kikujev.

86. Naselje v Ruandi

Majhna država Ruanda na Jezerskem višavju je najgosteje naseljena afriška država. Na le nekaj večjem ozemlju od Slovenije živi več kot 7 milijonov ljudi, zato se gostota bliža številki 300 preb./km². Zaradi velikih pritiskov na razpoložljiva obdelovalna zemljišča in tradicionalnih narodnostnih nasprotij med manjšinskim, živinorejskim ljudstvom Tutsi, in večinskim, poljedelskim ljudstvom Hutu, je v začetku devetdesetih let izbruhnila državljanska vojna, ki je zahtevala milijon žrtev, številni begunci pa so se začasno izselili v sosednje države. O veliki gostoti poselitve priča tudi gručasta vas na fotografiji. Ker je zaradi precejšnje nadmorske višine podnebje že dokaj hladno, so hiše zidane. Prevladuje tradicionalna kritina iz palmovih listov, ker pa je mnogo padavin, se vse bolj uveljavljajo sodobnejše pločevinaste strehe z daljšo življenjsko dobo.

87. Misijonarska postaja v Ugandi

Tradicionalna animistična verstva domorodcev so kolonialne velesile načrtno spreminjale, s čimer so vero na nek način zlorabile za dosego politične nadvlade. Najprej so arabski trgovci ob vzhodnoafriški obali že deloma uveljavili islam, pozneje pa je iz misijonarskih središč svoj vpliv širila krščanska veroizpoved. Pri prizadevanjih za širjenje krščanstva sta tekmovala tako katolicizem kot protestantizem. Prvi je bil nekoliko uspešnejši, tako da je danes predvsem v državah Jezerskega višavja v prevladi. Protestantizem se je bolj zakoreninil v Keniji in Tanzaniji. Misijonarji so poleg vere domačine tudi opismenjevali, učili angleškega jezika, po potrebi zdravili in tudi drugače osveščali. Njihova uspešnost je marsikje le navidezna, saj se pod plaščem krščanstva še ohranjajo

prvine tradicionalnih veroizpovedi. V zadnjem času se s pomočjo kapitala iz Zalivskih držav, bogatih z nafto, ponovno močneje uveljavlja islam.

88. Koptska cerkev

V državah severovzhodnega dela afriške celine se je od 4. stoletja dalje uveljavila koptska veroizpoved, ki spada med krščanske religije. Sprva je imela vodilno mesto v Egiptu, Sudanu, Eritreji, Džibutiju in Etiopiji, s širjenjem islama pa je ohranila svoj položaj samo v Etiopiji, drugje pa imajo njeni pripadniki le še status verskih manjšin. Koptska vera spada v začetno krščanstvo in ima tudi lastno pisavo. Cerkev v Etiopiji je bila vseskozi v veliko oporo vladarjem in je odigrala pomembno vlogo pri nastanku in ohranjanju državnosti. Mnoge cerkve in samostani so utrjeni z obzidji, da so se lažje varovali pred poiskusi zavojevalcev, ki so si vseskozi prizadevali podjarmiti državo.

89. Mestna tržnica

Središča družabnega življenja in temelj oskrbe mestnih prebivalcev brez zemlje so povsod v Afriki brez dvoma tržnice. Naj bo mesto še tako majhno, vsako se ponaša z živopisno tržnico. Čeprav je promet dokaj slabo razvit, kar otežuje oskrbo na daljavo, je povsod mogoče najti tudi blago iz bolj oddaljenih krajev. Vseeno pa na vseh tržnicah prevladujejo prodajalci iz okoliških vasi, ki ponujajo viške doma pridelane zelenjave, sadja in tudi živalskih proizvodov. Higijensko so živila marsikdaj oporečna, zato jih mora morebitni kupec-turist zaužiti z veliko mero previdnosti in z nujno potrebnimi varnostnimi ukrepi (kuhanje, lupljenje ipd.). Skoraj vse tržnice imajo tudi sejemske dneve, ko se prodaja zaradi večjega obiska bistveno poveča. Nekoč prevladujočo menjavo blaga za blago vse bolj izpodriva prodaja za denar.

90. Masaji

Pri prodiranju belcev v notranjost vzhodne Afrike so bili vseskozi glavna ovira Masaji. To znamenito, ponosno nomadsko ljudstvo je izvorno potomec priseljencev iz doline Nila, ki so se tu naselili v 14. stoletju. Njegov ponos so bili strah vzbujajoči bojevniki, imenovani morani, oblečeni v slikovita oblačila. Danes, ko so potisnjeni v rezervate, se bolj kot z bojevanjem ukvarjajo s pašo goveje živine, njihovega glavnega bogastva. Govedo je tudi njihova glavna ljubezen in denar hkrati, tako da uporabljajo na primer za kravo kar 700 različnih izrazov. Na goveji živini je zasnovana tudi njihova tradicionalna plemenska pravna ureditev. Na fotografiji sta masajska bojevnika v kraterju

ugaslega ognjenika Olmoti nad Velikim tektonskim jarkom, kjer je na višini prek 3000 m v sušnem obdobju leta planinski pašnik. Morani prebivajo ločeno od družine v posebnih taborih, imenovanih i-manyat.

91. Viktorijino jezero

Viktorijino jezero je z 68.100 km² površine največje jezero v Afriki in tretje največje jezero na svetu. Leži v kotlini med Srednjeafriškim tektonskim jarkom na zahodu in Vzhodnoafriškim jarkom na vzhodu, 1134 m nad morsko gladino. Njegova največja globina je 80 m, s čimer je mnogo bolj plitvo od velikih jezer v zahodnem kraku Afriškega tektonskega jarka. Razčlenjujejo ga številni zalivi in otoki. Njegov glavni pritok je reka Kagera, glavni odtok pa je Viktorijin Nil, ki prek jezera Kyoga teče v Albertovo jezero. Sicer sladkovodno jezero je zaradi parazita bilharzije neprimerno za kopanje, razen njegove prometne vloge pa je pomembna dejavnost ribolov. Vzhodno obalo na fotografiji poseljuje izvorno nomadsko nilotsko ljudstvo Luo, ki se poleg ribolova ukvarja z govedorejo, z ustalivitvijo v stalnih naseljih pa pridobiva pomen tudi poljedelstvo. Ob stanovanjski kolibi je značilen obor za živino, kjer se zadržuje živina čez noč.

92. Rt dobrega upanja

Leta 1488 ga je objadral Portugalec Bartholomeu Diaz. Kljub splošnemu prepričanju rt ni najjužnejša točka Afrike; to je rt Agulhas (34°51'j.g.š.). Nizozemska vzhodnoindijska družba je v letih 1651 - 1658 v zalivu severno od rta Dobrega upanja ustanovila istoimensko oskrbovalno bazo za ladje na poti v Indijo. Priseljenci Nizozemci sami sebe imenujejo Buri (boer - niz. = kmet). Z Buri so se stopili tudi kasneje priseljeni Francozi, Nemci, Švedski in Danci. Vsa ta pisana družina evropskih priseljencev si je nadela ime " Afrikanerji". Konec 18. stol. se je za kolonijo začela zanimati Velika Britanija in si jo leta 1814 prisvoji. Buri so leta 1836 v svojem " velikem pohodu" (Great Trek, voortrek) osvojili notranjost celine in ustanovili dve samostojni državi: Oranje in Transvaal. Angleži so ju po dveh burskih vojnah leta 1899 in 1902 premagali ter združili z Britansko kapsko kolonijo in Natalom. Buri so dobili britansko državljanstvo in leta 1910 je nastala Južnoafriška unija, ki je dobila status britanskega dominiona.

93. Transvaal

Jug te nekdanje samostojne burske republike, Witwatersrand, je gospodarsko in naseljitveno osrčje Republike Južne Afrike. Rudniki zlata, platine, diamantov, urana, črnega premoga, železove rude in rud barvnih kovin so privabili bele priseljence, a tudi mnogo črne delovne sile. Središče zgostitve prebivalstva je mesto Johannesburg. Poleg rudarstva in razvite industrije se je na Visokem Veldu ob ugodnih naravnih pogojih razvilo kmetijstvo. Ob pridelovanju koruze (koruzni trikotnik) so močno uveljavili še mesno in mlečno govedorejo ter pridelavo pšenice, v sušnejših predelih pa ovčerajo. Bantujski domačini živijo v značilnih okroglih hišicah, stisnjeni v rezervate, "homelande", kjer se preživljajo s samooskrbnim pridelovanjem sočivja, koruze in sirka, dodaten zaslužek pa iščejo na burskih farmah ali v rudnikih.

94. Pokrajina v Svaziju

Kraljevina Svazi (Swatini) leži na vzhodnem robu okrog 1000 m visokega južnoafriškega višavja, ki se tukaj stopničasto spušča v obalno nižavje. Višavje (Visoki Veld, Highveld) prejema okoli 1000 mm padavin, zato ga pokriva gozd. Drevesni sestoj je neobičajen, saj se borom, pinijam in topolom pridruži tudi evkaliptus, ki so ga Evropejci prinesli iz Avstralije. Gozd je marsikje izkrčen, travne površine na sliki so primerne za živinorejo, kot zimski pašniki. Agrarno vprašanje je nerešeno, saj je polovica, po pravilu najkvalitetnejših površin, v rokah belih priseljencev.

95. Pristanišče Durban v Republiki Južni Afriki

Durban je najpomembnejše izvozno pristanišče v Republiki Južni Afriki, predvsem zaradi bližine in dobrih prometnih povezav z Witwatersrandom, ki je gospodarsko najpomembnejše in najgosteje naseljeno področje v Republiki Južni Afriki. Središča vseh velikih mest v republiki Južni Afriki imajo popolnoma evropski videz; v njih živi večina belega prebivalstva. Brez predmestij je v Durbanu l. 1987 živelo skoraj 700 tisoč prebivalcev, od tega 45% belcev. 1/3 prebivalstva Durbana je azijskega, pretežno indijskega izvora. Azijce so do leta 1913, ko je bila prepovedana vsaka imigracija iz te celine, naseljevali v JV obalnem področju Angleži, kot pogodbeno delovno silo na plantažah sladkornega trsta. Azijska skupnost v Durbanu je tudi poslovno zelo uspešna. V njihovi lasti je tudi precej hotelov; Durban je namreč tudi center velikega turističnega območja, nastalega ob Indijskem oceanu.

96. Lusaka - glavno mesto Zambije

Britanska južnoafriška družba je pod vodstvom Cecila Rhodesa konec 19. stol. z več "pogodbami" uspela spraviti ozemlje severno od Zambezijskega pod britanski vpliv. Pozneje se je za to ozemlje vedno bolj uporabljalo ime Severna Rodezija. Po 2. sv. vojni se je krepilo gibanje za neodvisnost, ki jo je Zambija (ime po Zambezijski) dobila leta 1964. Vodstvo države je prevzel Kenneth Kaunda, ki je v državi uvedel socializem. Lusaka leži ob železniški progi, ki vodi od bakrovega pasu do Marambe ob Zambezijski in vzdolž katere je osredotočena večina prebivalstva. Glavno mesto takratne S. Rodezije je Lusaka postala leta 1953. Leta 1990 je štela skoraj milijon prebivalcev. Središče mesta ima evropski videz, na obrobju pa so četrti revežev.

97. Glavno mesto Namibije - Windhoek

Windhoek je l. 1990 štel 150.000 prebivalcev. Leži na 1200 do 1500 m visokem Damarskem višavju. Temperature so tu zmernejše, padavin pa je več kot v sosednjih puščavah Namib in Kalahari. Namibija je bila v letih 1884 - 1918 nemška kolonija, po prvi svetovni vojni pa je dobila mandat nad tem območjem JAR. Šele leta 1990 je Namibija postala samostojna država. Kolonialna zgodovina je očitna tudi na ulicah v središču Windhoek: marsikatera hiša bi po videzu sodila v predmestje Münchena, v pivnicah pa je pogosto slišati nemški "jawohl".

98. Naselje Bušmanov

"Bušmani" (afrikanersko = Grmičarji) so ob Hotentotih in Pigmejcih prvotni negroidni prebivalci Afrike. Od mnogoštevilnejših plemen črncev Bantu se razlikujejo po svetlo rjavi in rdečkasti koži ter nizki rasti (povpr. višina -150 cm). Naselitveni valovi črncev Bantu in kasneje belih priseljencev so nabiralniška in lovska plemena Bušmanov in pastirska plemena Hotentotov odrinila v polpuščavska prostranstva Kalaharija. Skupine Bušmanov se še danes oklepajo tradicionalnih dejavnosti; plemenska struktura Hotentotov pa je v bojih z Buri za pašnike velda razpadla. Prebivališča Bušmanov so zaradi njihovega pastirskega in nabiralniškega načina preživljanja mnogokrat silno preprosta; ponavadi je ženska tista, ki zgradi za družino preprosto kolibo iz vejevja, če je le mogoče, ob vodi.

99. Nenavadne erozijske oblike v Zimbabveju

Zimbabve premore precej naravnih parkov. Največji je Hwange v zahodnem delu dežele s prvotno, le malo dotaknjeno naravno pokrajino. V njem živijo skoraj vse afriške savanske živali. Turizem in sicer skrbno kontroliran odstrel prinašata državi znatne prihodke. V osrednjem delu države, v naravnem parku Balancing rocks, se na površini nekaj deset km² razprostira področje, imenovano Igrišče velikanov. Na sliki so kupi kamenja, ki včasih presegajo višino enonadstropne hiše in so rezultat mehničnega preperevanja ter selektivne erozije. Ni pa jasno, ali je bila erozija vodna, eolska ali pa kombinacija obeh.

100. Sušna pokrajina v južni Afriki

Aridna območja južne Afrike ne obsegajo takih prostranstev kot v severni Afriki. Praktično brez padavin je le puščava Namib. Nekaj vlažnosti dobiva iz izparin in megle, kar nastaja zaradi ohlajanja pritekajočega zraka iznad hladnih voda ob jugozahodni obali Afrike, ki jih prinaša hladni Benguelski morski tok. Vodni tokovi, z izjemo rek Kunene in Oranje, imajo vodo le občasno. Povirja teh tokov so namreč v Namskem in Damarskem višavju, kjer imajo padavine nevihtni značaj. Nekaj več padavin dobi kotlina Kalahari (200 mm), kjer občasno poletno deževje napolni vodne kotanje, ki pa pozneje zaradi izhlapevanja in ponikanja dobijo videz, kot je na sliki.

101. Nomadsko pastirstvo

Za skoraj celotno južno Afriko je značilno pomanjkanje padavin; pa še te so velikokrat neredne. Posebno to velja za polpuščavski in suhostepnati svet kotline Kalahari. Tekočih voda ni, zato so toliko pomembnejše mlake, ki ostanejo po dežju, ter vodnjaki. Nomadski pastirji ljudstva Cvana se selijo s svojimi čredami ovac in koz v večnem iskanju vode in pašne. Kljub neugodnim razmeram živinoreja zaposluje več kot 90 % prebivalstva Bocvane.

102. Sloni v narodnem parku

Afrika je ohranila raznolikost živalskega sveta, zlasti sesalcev. Velika področja, neprimerna za naselitev in gospodarsko dejavnost ljudi, predvsem Evropejcev, pogosti paraziti, komarji mrzličarji, muha ce - ce so vzroki, da se je v Afriki do danes ohranilo 85 vrst antilop, tri vrste in številne podvrste zeber, žirafe, črni in beli nosorogi, bivoli, velike mačke, sloni, ogromno ptičev..... .Vendar pa je tudi v Afriki človek porušil naravno ravnovesje; marsikatero vrsto je iztrebil ali

pripeljal na rob preživetja. Mnogo vrst je preživel le zahvaljujoč naravnim parkom, ki jih je v Afriki precej, nekaj tudi zelo obsežnih. Krugerjev naravni park v JAR površinsko presega velikost Slovenije. Suha savanska pokrajina ter popolna zaščita živali znotraj parka nudita možnosti za preživetje mnogim živalskim vrstam. Sloni, ki se sicer razmnožujejo le počasi, so brez naravnega sovražnika. Njihovo število v parku je močno naraslo; to rešujejo s kontroliranim odstrelom, ki prinaša parku znatne dohodke.

103. Viktorijini slapovi

“Dim, ki grmi” - to izvirno ime so največjim afriškim slapovom na reki Zambezi nadeli domačini. “Dim” je pršec nad slapovi, ki ga je mogoče kot oblak videti še 30 km daleč. David Livingstone je bil leta 1855 prvi belec, ki je opazoval, kako vsako minuto 550 milijonov litrov Zambezijevih voda izginja v 1370 m široko in 122 m globoko brezno. Slapovi so delo erozijskega reza Zambezija vzdolž prelomov črnega bazalta, ki se pojavlja v tem delu reke. Slapovi so najlepši v deževni dobi, ko je reka najbolj vodnata.

104. Tržnica v Mozambiku

Vse tržnice v Afriki so si v bistvu po videzu in funkciji precej podobne. Na njih se trguje pretežno s kmetijskimi pridelki, ribami, z živino, a je mogoče dobiti tudi vse industrijsko blago iz celega sveta. Pomembna je tudi informacijska in družabna funkcija tržnice. Tržni prostor je vedno na najbolj prometnih točkah; prodajalci in kupci pa prihajajo tudi od daleč. Pripadajo mnogim plemenom, zato ne čudi pisanost oblačil, pričesk in jezikov. Nobena izjema ni tržnica na sliki, v bližini Maputa.

105. Ribištvo ob jezeru Malavi

Južni del Vzhodnoafriškega tektonskega jarka delno zapolnjuje 580 km dolgo, od 25 do 80 km široko in 706 m globoko jezero Malavi, prej Njasa. Vzhodni in južni del jezera pripadata istoimenski državi, eni najrevnejših v Afriki. Glede na gospodarske možnosti je država prenaseljena. Ribolov ob jezeru pomaga ribičem preživeti običajno mnogoštevilne družine. Če je ulov uspešen, ribe posušijo in jih prodajo na vaški tržnici.

AFRIKA
Spremno besedilo k zbirki diapozitivov

Založilo
Ljubljansko geografsko društvo

Razmnoževanje diapozitivov
Bojan Breclj

Razmnoževanje
Tiskarna Povše, Ljubljana

Razmnoženo v 300 izvodih

Ljubljana, 1997